

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

เกษตรกรในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีเป้าหมายหลักของการผลิตเพื่อให้มีรายได้เข้าสู่ครัวเรือนมากที่สุด เน้นการผลิตพืชเชิงเดี่ยว แต่เกษตรกรจำเป็นต้องใช้เงินทุนและปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งผลผลิตที่เกษตรกรได้รับเสี่ยงต่อความผันผวนของราคาผลผลิต ทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหารายได้ต่ำ (วิฑูรย์, 2539)

ด้วยสาเหตุดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร ซึ่งได้กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 และฉบับที่ 8 มุ่งเน้นส่งเสริมประสิทธิภาพในการผลิตของภาคเกษตรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะความพยายามในการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตทั้งในส่วนของรูปแบบและระบบการผลิตจากระบบเกษตรแบบปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นระบบเกษตรแบบผสมผสาน

หน่วยงานของภาครัฐได้ส่งเสริมระบบเกษตรผสมผสานไปสู่เกษตรกร ซึ่งวางแผนไว้เพื่อที่จะเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร, มีการใช้แรงงานเต็มที่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่เมื่อเกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตของตนจากเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวมาเป็นระบบเกษตรผสมผสานแล้วเกษตรกรจำนวนไม่น้อยยังคงมีปัญหาคาดทุน (สถาบันทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ, 2543) เนื่องจากราคาผลผลิตต่ำ แรงงานขาดแคลนและขาดแคลนน้ำ ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรลดลง ส่วนเกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสานในจังหวัดเชียงใหม่ (ทวีศักดิ์, 2543) พบว่า ผลผลิตข้าวนั้นพอเพียงต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดปี แต่เกษตรกรยังคงประสบกับปัญหาเรื่องรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ รวมทั้งผลผลิตข้าวและไม้ผลหลายชนิดมีราคาลดลง จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสานยังคงมีปัญหากับการเกษตรของตนทั้งในด้านการผลิตและการจัดการ ส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เกษตรกรมักเผชิญกับคำถามที่ว่า จะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อะไร เป็นจำนวนเท่าไร ช่วงเวลาใดจึงจะได้ผลตอบแทนสูงสุด อย่างไรก็ตามเพื่อที่จะทำให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตและเลี้ยงชีพอยู่ได้ จำเป็นต้องมีรูปแบบของการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทุน แรงงานและการตลาดที่เกษตรกรทำอยู่ได้ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้นควรมีการศึกษารูปแบบและระบบการผลิตที่เหมาะสมของระบบเกษตรผสมผสาน เพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของระบบเกษตรผสมผสาน และทำให้ทราบถึงรูปแบบและกิจกรรมใดในระบบเกษตรผสมผสานที่มีประสิทธิภาพนำมาซึ่งการจัดการทรัพยากรฟาร์มที่ดี แล้วสามารถเป็นตัวอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นนำไปประยุกต์ใช้ในฟาร์มของตนเองได้

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษานี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบเกษตรผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. เพื่อทราบรูปแบบของการผลิตในระบบเกษตรผสมผสานภายใต้ข้อจำกัดทั้งทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และทางสถาบัน ในเขตพื้นที่ราบลุ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเสนอแนะรูปแบบการผลิตของระบบเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ของเกษตรกร

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. เกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ราบลุ่มจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำเอารูปแบบและระบบการผลิตที่ทำให้เกิดรายได้สูงสุดและมีการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ ไปเป็นข้อมูลและต้นแบบในการตัดสินใจวางแผนการผลิตของตนเองได้
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น สามารถนำเอารูปแบบที่ได้ไปใช้ในการวางแผนในการสนับสนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้รายได้เพียงพอกับความ ต้องการ
3. ทำให้ได้รูปแบบและระบบการผลิตของระบบเกษตรผสมผสานที่สามารถจะทำให้เกิดรายได้สูงสุดและสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ในสถานการณ์อื่นๆ ที่ใกล้เคียง

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาในระดับฟาร์มของเกษตรกร ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ราบลุ่มจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้เข้าร่วม โครงการเกษตรผสมผสานกับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ราย โดยเน้นเกษตรกรที่ผลิตพืชเป็นหลักและใช้ข้อมูลการผลิตของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก 2545/46 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีโปรแกรมเชิงเส้นตรง